ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES WITH STUDENTS OF SPECIALTY "PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS"

У статті висвітлено обґрунтування необхідності організаційно-педагогічних умов дистанційних технологій навчання зі студентами спеціальності фізична культура і спорт. Визначено методологічні засади, основні підходи, завдання та методику проведення організаційно-педагогічних умов дистанційних технологій навчання зі студентами спеціальності фізична культура і спорт.

Навчальна діяльність студентів кафедри фізичного виховання і спорту тісно пов'язана з багаторазовими пропусками лекційних та практичних занять у вищих навчальних закладах, внаслідок напруженого графіку тренувань, частими виїздами на навчально-тренувальні збори, змагання. Для таких студентів потрібна особлива форма навчання, яка не поступалася б за ефективністю традиційній навчальній діяльності, прийнятій у закладах вищої освіти. Стаття присвячена одній з актуальних проблем сучасної освіти організації дистанційного навчання з майбутніми фахівцями з фізичного виховання та спорту. У статті розглянуто розвиток та сучасний стан дистанційної освіти у вищих навчальних закладах в процесі професійної підготовки студентів спеціальностей «Фізична культура і спорт» та «Середня освіта (фізична культура)». Визначено умови організації навчального процесу із використанням дистанційної технології Moodle. Визначені головні переваги навчання за дистанційною формою для студентів, викладачів, а також можливості інтеграції традиційного і дистанційного навчання, що породжує нову форму навчання – змішане. У статті також представлено негативні аспекти використання системи Moodle для здійснення ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців зазначених спеціальностей.

Сучасні наукові розробки переконливо свідчать про незаперечні переваги раціонального поєднання традиційних методів навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями. Багатоаспектна проблема формування науково-дослідницьких умінь у викладачів фізичного виховання і спорту засобами інформаційно-комунікаційних технологій є актуальною у наш час. Тому сучасний педагог вищої школи повинен бути мобільним, гнучким, сучасним, вміти адекватно аналізувати та пристосовуватись до нових ситуацій й застосовувати вже наявні знання, вміння та навички з сучасними інформаційними технологіями.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, фізична культура і спорт,

платформа Moodle, позитивний і негативний вплив дистанційного навчання.

The article highlights the justification of the need for organizational and pedagogical conditions of distance learning technologies with students majoring in physical culture and sports. Methodological principles, basic approaches, tasks, and methods of conducting organizational and pedagogical conditions of distance learning technologies with students majoring in physical culture and sports are determined.

The educational activity of students of the Department of Physical Education and Sports is closely connected with the repeated passes of lectures and practical classes in higher educational institutions. It happens because of the busy training schedule, frequent trips to training camps and competitions. Such students need a special form of education, which would not be less effective than traditional educational activities adopted in higher education institutions. In the article much attention is given to one of the current problems of modern education – the organization of distance learning with future specialists in physical education and sports. The article considers the development and current state of distance education in higher education institutions in the process of professional training of students majoring in "Physical Education and Sports" and "Secondary Education (Physical Education)". The author defines the conditions for organizing the educational process using Moodle distance technology. The main advantages of distance learning for students and teachers. Also, the author defines the opportunities of integrating traditional and distance learning, which make a new form of education – mixed. In addition, the article presents the negative aspects of using the Moodle system for effective training of future professionals in these specialties.

Modern scientific developments convincingly demonstrate the undeniable advantages of a rational combination of traditional teaching methods with information and communication technologies. The multifaceted problem of the formation of research skills in teachers of physical education and sports by means of information and communication technologies is relevant today. Therefore, a modern high school teacher must be mobile, flexible, modern, able to adequately analyze and adapt to new situations and apply existing knowledge, skills, and abilities with modern information technology.

Key words: distance learning, distance education, physical education and sports, Moodle platform, positive and negative impact of distance learning.

УДК 37.211.24

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-1.18>

Гейтенко В.В.,

канд. пед. наук,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Донбаської державної машинобудівної академії

Сорокін Ю.С.,

старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Донбаської державної машинобудівної академії

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Виходячи з вітчизняних нормативних документів, дистанційна освіта це «можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від

навчального закладу в будь-який зручний час» [8]. Електронна освіта, набуває активного поширення не тільки у науково-методичній літературі, а й серед усіх верств населення завдяки наявній

інформаційній інфраструктурі, «сукупності різноманітних інформаційних систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування» [1].

На сьогоднішній день, в умовах карантину, підготовка майбутніх тренерів, викладачів, спеціалістів з фізичного виховання і спорту відбувається в складних соціально-економічних умовах. Така тенденція потребує реформування освіти у вищих навчальних закладах: зміни класичної форми навчання на дистанційну, паралельно впроваджуючи концепцію дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій, у тому числі технології змішаного навчання. Вони дадуть змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед новітніх трендів розвитку вищих навчальних закладів перспективним створенням удосконалення професійної освіти є реалізація нових педагогічних технологій та принципів організації навчального процесу, реалізація нових моделей та вміст безперервного навчання, у тому числі дистанційного навчання, засноване на широкому використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ).

Технології дистанційного навчання дозволяють здійснювати навчання на відстані, при цьому перевіряючи якість засвоєних студентом знань, використовуючи активні методи навчання. Також, головною перевагою дистанційного навчання дослідники вважають гнучкість, модульність, технологічність, оновлення ролі викладача, підвищення мотивації до самоорганізації студентів, при цьому навчання стає більш інтерактивним, самостійним.

Доцільність введення дистанційного навчання є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців з фізичного виховання та спорту. У науковій публікації «Актуальність і проблемність дистанційного навчання», визначено, що дистанційне навчання студентів є дешевшим за стаціонарне, в умовах недофінансування закладів вищої освіти є більш доцільним, і в майбутньому може набути повноцінного впровадження [13].

Український дослідник, Н. Борейко, у статті визначив особливості змішаної форми дистанційного навчання для студентів спеціальності «Фізичне виховання і спорт», використання інтерактивних технологій, методів та засобів дистанційного навчання [5].

Загальні питання організаційно-педагогічних умов впровадження дистанційних технологій навчання зі студентами спеціальності фізична культура і спорт репрезентують науково-практичні дослідження з окреслених питань такі видання, як «Інформаційні технології і засоби навчання» [10],

«Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту» [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В документації Болонської системи освіти, дистанційна форма навчання дорівнюється до другої основної форми навчання у вищих навчальних закладах [6, с. 98]. Але, на сьогоднішній день існують певні питання щодо використання дистанційних технологій навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців в галузі фізичної культури і спорту.

Слід також зазначити, що майбутні фахівці в галузі фізичного виховання та спорту внаслідок напруженого графіку тренувань, частими виїздами на навчально-тренувальні збори, змагання, не в повній мірі можуть відвідувати академічні заняття. Тому для таких студентів потрібна особлива форма навчання, яка не поступалася б за ефективністю традиційній навчальній діяльності, прийнятій у закладах вищої освіти, однією з таких форм є дистанційне навчання.

У закладах вищої освіти організація дистанційного навчання при підготовці фахівців в галузі фізичного виховання і спорту дозволяє систематично проводити навчання студентів поза навчальним закладом, під час карантину, навчальних тренувань, зборів, змагань, розвивати нові форми самостійної освіти.

Однак, запровадження технології дистанційного навчання в освітній процес, на нашу думку, ще не набуло належного розвитку, а викладач та студент зіштовхується з різного роду проблемами (якість інтернет зв'язку, незрозумілість виконання рухових умінь, відсутність живого спілкування, контакту студента і викладача, велика трудомісткість і необхідність значних матеріальних та часових витрат під час розробки дистанційних курсів, тощо).

Ми вважаємо, що головною проблемою під час запровадження дистанційного навчання у студентів фізичної спрямованості є неможливість засвоєння учбового матеріалу в повній мірі, внаслідок специфічності предметної області загально-професійних і спортивних дисциплін.

Мета статті – вивчити особливостей застосування та впровадження у навчально-виховний процес дистанційного навчання зі студентами спеціальності фізична культура і спорт під час викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Становлення й розвиток дистанційного навчання набули всебічного висвітлення у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних фахівців [12]. У монографії «Теорія і методика інформатизації освіти» дистанційне навчання визначає як процес передачі знань від викладача до студента, формування вмінь і навичок під час інтерактивної взаємодії як між викладачем і студентом, так і між ними та інтер-

активним джерелом інформаційного ресурсу, який відображає основні цілі, зміст, методи, організаційні форми та засоби навчання, які здійснюються в умовах реалізації засобів ІКТ [6, с. 24].

Зарубіжний науковець С. Полат, дистанційне навчання визначає, як систему навчання, яка заснована на взаємодії викладача та студентів, учнів між собою на відстані, що відображає всі притаманні форми і методи навчального процесу з додатковими, специфічними засобами ІКТ та Інтернет-технологіями [12, с. 113]. Український дослідник А. Хуторський пропонує таке визначення дистанційного навчання – «це навчання, при якому віддалені один від одного суб'єкти навчання здійснюють освітній процес за допомогою засобів телекомунікацій» [7, с. 104].

У монографії, В. Ю. Бикова, «Моделі організації систем відкритої освіти» виокремлює наступні різновиди дистанційного навчання:

- дистанційне навчання – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, в якому його учасники (суб'єкти навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально [4, с. 246];
- традиційне дистанційне навчання – різновид дистанційного навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють взаємодію переважно асинхронно у часі, значною мірою використовуючи як транспортну систему постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів системи поштового, телефонного або телеграфного зв'язку [4, с. 246];
- е-дистанційне навчання – різновид дистанційного навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Internet, ІКТ [4, с. 247].

Дистанційна навчання представляє собою набуття знань студентом через всесвітню мережу Інтернет та інші комп'ютерні комунікаційні канали, що забезпечує інтенсивний і тісний двосторонній обмін інформацією між слухачами й викладачем. Зараз в системі фізичного виховання студентів у ВНЗ склалася проблемна ситуація, як проводити практичні заняття під час проведення дистанційного навчання, що вимагає негайного розв'язання. Одне із таких рішень можливе за умови використання якісної дистанційної платформи та побудови індивідуальної, систематичної роботи зі студентом для засвоєння необхідного навчального матеріалу, залучення дієвих методів і форм навчання в тому числі інформаційних і комунікаційних технологій.

У навчально-виховному процесі під час дистанційної форми навчання, викладачі кафедри фізичного виховання і спорту Донбаської дер-

жавної машинобудівної академії активно використовують систему Moodle, яка призначена для організації й управління навчанням у мережному середовищі з використанням ІКТ технологій. Вона надійна в експлуатації, є простою у використанні й адмініструванні, забезпечує безпеку інформації та її передачу від викладача до студента, здійснює оцінювання навчальних досягнень студентів.

Система спроектована відповідно до реалізації методів колективної діяльності суб'єктів навчання та орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між викладачем і учнями, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

Доступний інтерфейс не вимагає спеціальних навичок щодо створення електронних навчально-методичних матеріалів. Основними засобами, що дозволяють суб'єктам навчання спілкуватися між собою, є: форум – засіб off-line спілкування, спільний для всіх студентів, розміщений на головній сторінці платформи; електронна пошта; обмін вкладеними файлами з викладачем; чат – засіб on-line спілкування між викладачами і студентами; обмін особистими повідомленнями [9].

Для кафедри фізичного виховання і спорту, яка забезпечує підготовку фахівців з конкретного виду спорту, викладачі працюють зі студентами переважно в режимі персональної співпраці з забезпеченням дистанційної складової навчальних дисциплін [2]. Навчальна дисципліна розміщена на платформі Moodle, та має стандартні компоненти: навчально-методичний матеріал включає в себе робочу навчальну програму про курс, силабус; у теоретичній частині курсу містяться лекційні матеріали, додаткові мультимедійні навчально-методичні матеріали; у практичній частині – практичні завдання за темою вивчених лекцій, окремі ресурси для кожного заняття; перелік рекомендованої навчальної літератури; тестова контрольна робота включає в себе тестові завдання за кожною темою лекцій для нарахування балів студенту, завдання для самостійної роботи (список тем для написання реферату, індивідуально-дослідного завдання, методичні рекомендації тощо), підсумкова атестація (екзаменаційна або залікова робота).

Для дисциплін «Теорія і методика викладання спортивних ігор (розділ волейбол)», «Теорія і методика викладання спортивних ігор (розділ баскетбол)», «Теорія і методика викладання спортивних ігор (розділ гімнастика)», «Силові види спорту», де практичні заняття відбуваються в спортивних комплексах, доцільним є розміщення інформації суто ознайомлювального характеру з додатковим уточненнями у вигляді супроводжувальних відеоматеріалів (наприклад, фрагменти тренувань та змагань, навчальні відео-курси тренування, коментарі фахівців, відео-звіти тощо). Зрозуміло,

що тестові завдання є не досить коректними в якості підсумкового контролю, навіть якщо будуть супроводжуватися відео-звітом. Слід також зазначити, що не всі заклади вищої освіти розміщують дистанційні курси для студентів спеціальностей «Фізична культура і спорт» і «Середня освіта (фізична культура)».

Не дивлячись на явні переваги у дистанційному навчанні, специфіка професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту накладає ряд обмежень на використання дистанційних технологій: віртуальних стадіонів і спортивних залів поки-що не створили, засвоєння техніки рухів, методика навчання, складання спортивних нормативів, проведення контрольних ігор тощо не завжди вписується в систему дистанційної освіти.

Головними недоліками дистанційного навчання є:

- відсутність живого спілкування, контакту студента і викладача;
- велика трудомісткість і необхідність значних матеріальних витрат під час розробки дистанційних курсів;
- необхідність формування додаткової мотивації і самостійності у студентів;
- висока залежність від якості роботи мережі Інтернет та технічної підтримки систем;
- не повне засвоєння навчального матеріалу: практичних умінь і навичок щодо навчання техніки основних елементів з обраного виду спорту;
- неможливість проведення навчального заняття студентом, що формулює невпевненість під час проведення та помилки у техніці вихованців.

Реалії сьогодення такі, що майбутнє все ж за змішаною формою навчання, де поряд з дистанційними формами повинні бути присутніми і форми практичних занять, оскільки одним із найважливіших факторів, що впливають на успіх навчання студентів, є викладач. Неможливо в повній мірі опанувати раціональну техніку рухів на відстані, навіть використовуючи найсучасніші спортивні прилади та комп'ютеризовані тренажери, відеофільми та відеоролики із зображенням взірцевого виконання техніки рухів. Безумовно, нове мультимедійне освітнє середовище є великим помічником у навчанні, проте лише досвідчений викладач (тренер) може навчити раціональних рухових і тактичних дій, розкрити індивідуальність студента і поставити ідеальну техніку рухів [3].

Висновки. Таким чином, сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дає змогу ефективно та якісно запроваджувати відносно нову форму навчання – змішане та дистанційне навчання. Використання платформи Moodle дає змогу формувати професійні компетенції у студентів як практичного, так і теоретичного характеру, оволодіння великою базою теоретичних знань, формування здібностей

до самонавчання й самоконтролю, самопідготовки та самоадаптації до майбутньої професійної діяльності в умовах соціально-економічних перетворень сучасного суспільства.

Слід також зазначити, що впровадження дистанційного навчання при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін повинно відбуватись у двох напрямках: при засвоєнні теоретичного розділу навчальної програми з дисципліни з використанням як традиційних засобів навчання, так і засобів ІКТ. Під час засвоєння практичного розділу, доцільно використовувати відео-тренувань, уроків, навчання технічним елементам та руховим навичкам.

Однак, у підготовці студентів спеціальностей «Фізична культура і спорт» і «Середня освіта (фізична культура)» варто зазначити, що будь-яка платформа дистанційного навчання не в змозі в повній мірі забезпечити студентам, спортсменам, реальні умови тренування та спортивно-педагогічного вдосконалення у спортивних та спеціалізованих залах, на ігрових та змагальних майданчиках, стадіонах, басейні, а також засвоєння методик навчання різних рухових умінь. Тому традиційний компонент підготовки залишається провідним при підготовці майбутніх спеціалістів з фізичного виховання та спорту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Strategy of the Information Society Development in Ukraine. [online]. Available: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.
2. Басенко О. В. Організація дистанційного навчання студентів ВНЗ спортивного профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 11 (66)15, 2015. С. 12-16.
3. Белікова Н. О. Прикладні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. Вип. 118(2), 2014. С. 21-24.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков., Київ: Атіка, 2009. 684 с.
5. Борецько Н. Ю., Азаренкова Л. Л. Використання змішаної форми дистанційного навчання на спеціальності «Фізична культура і спорт». *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*. № 1, 2017. С. 16-19.
6. Герасименко І. В. Система підтримки дистанційного навчання як складова інформаційного середовища ВНЗ, І. В. Герасименко. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. ст. Ялта: РВВ КГУ, 2013. Вип. 40, ч. 4. С. 22-30.
7. Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури, І. Б. Гринченко. *Вісник*

Житомирського державного університету. 2012. Вип. 64. С. 103–107.

8. Дистанційна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijnaosvita> (дата звернення: жовтень. 29, 2020).

9. Драгнєв Ю. В. Інформатизація професійної освіти майбутнього вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. № 2, 2012. С. 33-35.

10. Інформаційні технології і засоби навчання. Теорія, методика і практика використання ІКТ в освіті. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index> (дата звернення: жовтень 02, 2020).

11. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. URL: <http://journals.urau.ua/itfcs> (дата звернення: жовтень. 15, 2020).

12. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, В. М. Моисеева, А. Е. Петров. 4-е изд., Москва: Изд. центр «Академия», 2009. 272 с.

13. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. № 1.1, 2013. С. 193-201.